„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу.
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«
За Угарску; Србију Црну Гору
и друге стране земље

на годину	К 34·—	46·— дин.
на по године	К 17·—	23·— „
на четврт „	К 8·50	11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 110. У Новом Саду, у четвртак 20. маја (2. јуна) 1910. Година XXVI.

Чудо и покор!

Наши народно-црквени сабори у пређашња времена уживали су угледа, уживали аукторитета. Нашем народно-црквеном сабору давала је читава Угарска, читава монархија важност, јер сматраху српски народ као важан фактор, као важна чиниоца и у Угарској и у монархији. Ваља се сетити српско-народнога сабора, држанога у Темишвару при крају осамнаестог века, па наших сабора у прошлом, деветнаестом веку. А зашто имађаху ти наши сабори угледа, аукторитета? Зато, што на тим саборима беху одабрани синови Српства, беше представљен цвет српскога народа. Има још живих Срба, који се сећају народнога сабора од године 1842., кад се бирао митрополит и потоњи патријарх Јосиф *Рајачић*. Кад српски посланици из Бачке и Баната пролажаху кроз Варадин за Карловце, у дивним четворопрежним кочијама, у магнатском оделу, са својим хусарима, чињаше посада у Варадину војничке почасти тим српским посланицима. Па кад ти српски посланици стиваху у Карловце, поздрављаху се са српским посланицима из Крајине, са угледним граничарским официрима вишега реда.

То све, може бити, није било демократски, али то је било ипак *српски*. Но каква је наопако данас демократија у Карловцима при нашем сабору? Ту се на карловачкој пијаци туку, ту тече српска крв, ту стоје синови једнога народа као крвници једни према другима. То није више демократија, то је *охлократија*, где се *талог* једнога народа подигао, да он води велику реч, да он заповеда језгри једнога народа, да он заповеда оним елементима, који су свагда одржавали и унапређивали српски народ. То, што данас бива у Карловцима, кад заседава српски народно-црквени сабор, то је *чудо и покор*.

Да! У другој половини прошлога века било је у нас Срба демократије, кад је под вођством *Светозара Милетића* постојала велика народна странка, којој *предање* баш наша странка чува. Тада та наша странка поче градити нашу народно-црквену автономију на широј основи, на основи, да народ има учешћа у *спољашњим* односима наше цркве, да се један део народно-црквених добара обраћа на просветне и културне сврхе српскога народа. Ми смо се борили против превласти јерархије, и то у духу источне православне цркве, која се по разним државама акомодира, прилагођује народним потребама. Наша је странка почела да регулише и манастирско питање. Ми смо прво почели инвентарисати манастирски иметак, ми смо први израдили привремено упутство за руковање народним, а посебице манастирским добрима. Данас, после неких тридесет и четрдесет година, и епископи и ми тадањи „народњаци“ морамо увидети, да смо чинили многе погрешке: peccabatur intra et extra muros. Шта се наопако начинило од некадањега епископата! Доживесмо, да од негдањега епископата постадоше неки *радикалски епископи*, видесмо, да се неки епископи помешаше са *деструктивним* елементима у српском народу. А ми, негдањи народњаци, доживесмо, да је радикалство поклопило српство, доживесмо, да је све, што је боље и честитије у српском народу, потиснуто из онога учешћа у спољашњим односима наше цркве, за које смо се учешће ми борили против клерикализма. Данас радикалство, што није никаква демократија, већ *охлократија, не даје приступа језгри српскога народа, која је свагда водила српски народ*. Та језгра нема приступа у наше црквене општине, нема приступа у читаву нашу народно-црквену автономију.

Ми смо се некад борили против државне превласти у нашој автономији, али радикали, од кад су године 1902. задобили „безусловну благонаклоност високе владе“, узеше у закуп нашу народно-црквену автономију, употребише је за своје *себичне сврхе*, па сретно дотераше до манастирске уредбе, по којој мађарска влада може да располаже, коме да се дају у закуп манастирске земље, те од српских прњавора да створи турђинске прњаворе. Наша народно-црквена автономија изврглa се у средство *ухлебија* појединих сумњивих ексистенција у српском народу, кад разне комисије са својим масним дневницама постају *редовно занимање* оних, који немају другога начина живота или ако га имају, комисије им постају извор умножењу иметка.

Срећа, што језгра српскога народа није у Бачкој, Банату и Срему, већ онде у Хрватској, Славонији и онде у негдањој јуначкој Крајини.

Српска самостална странка, у својој српској свести, видећи *велико зло*, које је радикална странка починила у српском народу, почела је ту несрпску, себичну странку побијати. У том је успела и језгра српскога народа у Бачкој, Банату и Срему *одахнула* је, те је створена јака *антирадикална струја*. Већ на сабору од године 1906. радикали су били *суз бијени* на *један* глас већине. Али радикали место да су увидели, како су далеко *забасали* и да траже приближења са другим странкама, у њих је ушао *прави бес*. Они су почели беснети против свега онога, што није радикално, па су чак и патријарха *Лукијана* терорисали. Али се брзо показала „сљедствија злодјејствија“. *Радикали при изборима за нови народно-црквени сабор изгубише већину*, а државна власт здерала им је *образину* те их показала у свој наготи њихове себичности и покварености. Али тада тек у радикала настаде пароксизам беснила. Они у том пароксизму изјавише, да је читав сабор за то, што они у њему немају већину, »незаконит«. Они се усудише приредити неки бесмислен омладински митрополијски збор у Руми, да се начине судијама над народно-црквеним сабором. Па се догодило оно, што се није до сад никад догодило, а то је, да је могло бити *„близаначких“ мандата*. Радикали су у својој бесомучности мислили, да они могу *бирати за себе своје радикалске посланике* па да се састају за бирање свуда, где је њима воља. Али ће садањи народно-црквени сабор показати тим радикалским близанцима врата.

Да! Данас се пред лицем сабора догађају на карловачкој пијаци покори: бивају туче, крваве туче, а тога досад није никад било нити могло бити.

О, сени оних српских родољуба, који су некад са највећим пијететом долазили на народно-црквени сабор у Карловце и које је српски народ са пијететом гледао као своје представнике, вас, блажене сени, мора да вређа у највећој мери онај покор и оно чудо, што данас бива у Карловцима!

Али тешимо се! То је она тешка *криза* у српском народу, која води *оздрављењу*. Нека је слава новом народно-црквеном сабору, што ће ускорити то оздрављење!

⊙

Црквени сабор, учитељство и школа.

Интелигенција је снага народа. Она води народ, она, да се тривијално изразим, дрма народним пословима.

Па и право је тако, јер она ради на просвећивању народа, иначе без ње би народ остајао у тами.

Али, међу том интелигенцијом, највећи је број радника на народном просвећавању учитељство. Управо, оно целокупно суделује у томе раду.

Па кад је то тако, је ли онда право, да то учитељство, када огромном већином ради на просвећивању народном, не суделује и онде, где се воде народни послови? Оно и не тражи, да тим пословима баш и »дрма«.

Та и ове послове, које би учитељство да води, повело би опет у

ЛИСТАК.

Белешке са прве српске уметничке изложбе у Сомбору.

(Наставак.)

Међу овим сликарима највећи ми је песник Марко Мурат. Његове велике слике: Лопудска Сиротица, Дафнис и Хлое и Капиника, то су песме на платну, које можете разумети тек онда, када знате, шта је хтео сликар у њима да каже. Пошто су то легенде и старе бајке, гледаоцима непознате, ми се осврћемо и тражимо сликара, да нам разјасни, шта му слике значе; но сликара нема, а ми се онда опет враћамо слици, загледамо ју, не би ли нам она што рекла. Нешто нас привлачи, а то је онај чар непознатога, док се напослетку не удалимо незадовољени, што нисмо могли да решимо тајну слике.

На слици Лопудске Сиротице особито је лепо погођен тон ноћи, светле јужне ноћи. На обронку стене седи гола женска прилика и још мало па ће се сурвати у тавне морске таласе, јер ју из даљине зове, мами нека чудновата светлост, која се мађијским сјајем светли у ноћној даљини. Цела је слика пуна ваздуха, у једноставном ноћном тону изведена, те чини неки особит утисак на гледаоца. Друге две слике, Дафнис и Хлое и даље Капиника, сувише су светле, чисто вређају очи; све на њима блиста, блешти, цакли се у сунчаној светлости, пуно је ваздуха и зрака и светлости, али не може да учини тако угодан утисак баш због те силе од светлости.

Дивна му је слика Молитва Срба западне цркве. Далматински католици, напред две три женске, за њима дете и два свештеника, од којих онај напред у орнату, лагано као корачају у молитвену опходу по граду. Све су те прилике на слици до близу паса изведене, светлост од остраг бије, лица су у сенци, али и та је сенка светла, као да на њих пада рефлекс од угрејане земље, из прегрејаног ваздуха. Припекло оно сунце божје те не да̂ гледати. Видиш, како су она два свештеника зажмирила, јер не могу да издрже јаку светлост, на лицима им умор, да не рекнем: досада, као да би хтели рећи: „Ух, ала је вруће!“ Женске прилике приклањају побожно главе. И све то плива у оном јарком и ведром јужном зраку, одасвуд пуно и препуно светлости и оног тешког топлог ваздуха, да се и нехотице уклањаш даље од слике, као да са ње бије нека јара, нека врелина. Ту је Мурат показао, да уме да буде и реалиста-песник.

Студија за портре госпође Т. В. показује га и као вешта портретисту, који у неколико потеза уме да ухвати карактерну особину личности. Добра му је и она скица портрета Д. А. М.

Добре су му и слике предела, пуне ваздуха и светлости са много љубичасте боје у разним нијансама. Слике су му већином пастозно рађене, са дебелим слојевима боје, а то је нама, који смо навикнути да виђамо у нашим крајевима углађене и фано израђене слике и иконе, с почетка необично, јер хоћемо сваку слику из близа да посматрамо, а томе је и сам Рембрант био противан, кад је рекао: „Немојте носом близу мојих слика долазити, јер су боје отровне, па вам може шкодити!“

Истога начина у сликању пејсажа држи се и Петар Почек. Набацано, пастозно, скоро с прста дебеле боје, да би их руком могао ухватити, па ипак постизава такав ефект, да му се мораш дивити. Видиш му ону сигурност и ону вештину, којом уме бојама да влада. Почек је један од најбољих пејсажиста. Дивне су му ове слике: Тишина, Красни оток, Морнарев стан (месечином осветљен), Чаробни крај, па даље још и ове: Бурно време, Позна јесен. Све су

корист народне просвете, дакле не ради своје личне користи.

Све до данас, па и данас, остадоше, на жалост, учитељи и опет на страни.

Услед несолидности доданашњих прилика, управо неприлика, непозвани предводитељи народних послова, у нашем просветном школском животу, *раздрмаше све*!

Кад сви знамо, да је то тако, онда ја питам: ко је у првом реду *најпозванији*, да све оно, што је у школству и учитељству раздрмано, оправи; да подигне, што је пало; да створи, чега нема, — *него само учитељство?*

Па, је ли се овога пута на то помишљало? Није.

Нека несношљивост или не знам како да крстим то, запоставила је учитељство и овога пута, *па је оно остало на страни; његови и школеки послови се не ће ни свршавати или, ако се буду свршавали, свршаваће се без њих.*

О нама ће се и овога пута радити, али без нас; нама ће и овога пута судити, али без саслушања нас самих.

Ово је, на жалост, тако и то на вељу несрећу баш данас, кад над главама нашим и наших школâ виси, о трулу концу, оштри мач.

Данас је баш тако, и то баш сада, када су бивши „*власници*“, што год су радили, у очи Бадњег Дана радили; што год су стварали, за ноћ су стварали, па онако и испаде, да горе бити не може.

Ти власници диктираху нам преко ноћ излежене и отхрањене педагошке принципе; ти власници натурише нам и натоварише на нас преко ноћ скроване нове наставну основу и многу намету, под којима, у пуном смислу речи, још сад, у ово „пролазно“ време, стењемо.

А шта ће бити 1910./11. шк. године, када нови државни шк. закон, закон од 1907., ступи пуном снагом у живот?

Ово нас баца у бригу те побуђује, да пажњу данашњег сабора скренемо на ову околност, јер будите уверени, господо посланици, да нам је данас најистакнутије питање: *опстанак школе и учитељства.* Биће манастира и друмова, али нас бити не ће. Али кад нас не буде, онда знајте, да не ће бити ни Срба.

Нови државни школски закон од 1907. г. оставио нам је 3 године, као прелазно време, које бисмо имали употребити на то, да се ваљано упутимо и спремимо за нови посао.

А шта су наши „капацитети“ за те 3 године учинили? Ништа, они кортешују, шарају по новинама погрдне чланке против најбољих синова нашег народа; измишљају и по скупе новце натурују општинама разноврсне школске и статистичке тисканице и писанке; наштампали су две читанке за словенски језик, без икаква смисла и реда за уџбенике; увели су у школе скроз неспретне уџбенике, па их после повлаче, и т. д.

Его, тако су радили наши капацитети — наша интелигенција, која управља т. ј. дрма народним пословима. Па, да ли да ово остане и на даље тако и мисли ли сабор, продужити рад, т. ј. нерад ових досадашњих? *Нека сабор буде уверен, ако не поради, да на свима положајима, где се тражи спрема, доследност, стручно знање и непристраност, буду најспремнији и најстручнији људи:* — *стање учитељства и школâ све дотле не ће се побољшати, него погоршати и повући за собом уништење најјаче узданице српскога народа.*

Оним делом наше автономије, што се зове просвета, морају управљати они људе, који су у том своме позиву *најспремнији*, људи, чији су интереси угрожени.

Наш данашњи сабор има пуне руке посла, али не сме допустити, да у просветном питању останемо и на даље у овом данашњем стадијуму.

Сабор не сме допустити, да на очиглед пропада најдрагоценије нам благо, наша школа.

Сабор мора створити нову уредбу, која не ће допустити, да у будуће:

више од 60% српске деце из године у годину школу не похађају *никако*,

не сме сабор допустити, да и у будуће *на многе стотине хиљада* иду бројеви неизвињених полудана оне деце, која токорсе, редовно похађају школу.

Сабор не сме допустити, да се множи број аналфабета, него мора порадити, да ових сасвим нестане.

Сабор се мора постарати, да са плећа учитељима скине све недостојне и, како по њега, тако и по школу, штетне послове.

Сабор се мора састарати, да се учитељство усавршава, мање способно приређивањем течајева унапређује, како би свима захтевима модерне науке могла и наша школа удовољити, а врх свега одржати се и бранити од онога страшнога мача, који јој виси над главом.

И много и много још има таквих послова, међу којима је свакако дужност сабора и та, *да учитељству прибави дужно признање и поштовање у друштву.* Да је данашњи сабор на то мислио, за извесно би данас у њему седео већи број наших спремних другова. Али, што је данас пропуштено, даје се у будуће надокнадити, јер ми не сумњамо у добру вољу данашње саборске већине.

Свештеницима је на пр. у сабору осигуран врло импозантан број посланика.

Да будемо искрени: претерано велик број, а учитељству ама ни за лек! Зар данашњи сабор не носи име: црквено *школски* сабор?

Па, зар од оног старог доба, па до данас, — када се учитељи не узимају из редова: „певчика“, протераних манастирских ђака, свршених „фирера“ и „велбаба“, него се данашњем учитељству прописују толике дужности и толико многострука спрема, колика се од свештеника, па и свих делова наше интелигенције, која суделује у раду око просвећивања народног, не тражи, није нико могао сетити, да се том учитељству, *као језгри народне интелигенције, не осигура ма и најскромнији број вирилних посланика на црквеном сабору?* Па, када то није до сад учињено, може се, а и право је, да се учини за будуће. Кад се онако саката манастирска уредба могла створити и на жалост у живот увести, зашто да се не може створити и у живот привести и *једна уредба о вирилном броју учитељских посланика?*

Пуним уверењем и опет се враћамо оној тврдњи, да је данашња саборска већина спрам нас добро расположена те потпуно уверена, да су овде изложени захтеви наши оправдани.

Погрешка јесте, што нисмо заступљени у сабору, али се иста погрешка одмах, још овога пута даје исправити, те ће још данашњи сабор моћи порадити око унапређења и учвршћивања школства и учитељства.

Нека сабор донесе решење, да учитељи споразумно и законитим путем изаберу из своје средине најспремније другове у једну *школску анкету*, која ће најбоље знати, шта јој је дужност. Данашњи сабор нека тој анкети поклони своје поверење и нека буде тврдо уверен, да ће она то поверење и оправдати.

У то име: *срећан и беримећан рад*!

Ž. Arco.

Изборно кретање

— Једна важна накнадна напомена. —

У јучерашњем опису догађаја у словачким општинама Ковачици и Падини случајно је изостала напомена једног врло карактеристичног инцидента. Кад је посланички кандидат др. Малешевић ушао у авлију свога домаћина дра Петриковића, дођоше некоји бирачи, да га виде и упознају. Но чим то жандарми приметише, на заповест фесолгабирова Жироша истераше људе из авлије на поље. — Дакле ни у приватној кући није било бирачима допуштено, да опће са својим посланичким кандидатом. Тако се не ради ни онда, кад се прогласи опсадно стање. У својој кући свако је господар! Е, али шта ћемо, кад имамо »слободу« избора. — Чујемо, да ће се против овог поступка учинити пријава суду.

Одговор на одговор у 95. броју веч. „Заставе.“

Неки Сент-Миклушанин размахнуо тешким буздованом око себе, да помлати „странку различија“, па у несташици других доказа, он овако доказује: *„ви жгадије, вране, совуљаге, паорски олош; натраг њушку, по лабрњи; ви отимачи и крадљивци и др.“* И кад је све то у једном цугу избацио, заврши са речима: *„Срам вас било!«* Он нас — истина Бог — уверава, *„да »Застава« гади не доноси“*. Па ипак! Цига не мож' друкчије, него циганск.

Али стани, од Добоја Мујо, и ми коња за трку имамо! Не ћемо твојим трагом, него почуј доказе!

Велиш, *«да су неки свештеници морали доћи на избор по вишој заповести»*. То рече и жив остаде. Зар радикал поп Јоца није био тамо? Биће да је и он по вишој заповести на избор отишао и под „председништвом“ Стеве Нађвинског на себе гласао. Велиш *„да сте сви голоруки били“*; истина је, али су и од вас па и од вашег „фетистелендова“ још пре него од нас штапове и амреле покупили. Велиш, *„да смо ми жандаре тражили“*. О, о, зар нисте чули, да се поп Агрима јавно против тога оградио и захтевао, да се жандари удале; ви сте пак ћутали као заливени. Као мишљасте, нека их, ако нам се избор не свиди, ми ћемо по нашој „Застави“ раструбити (тако и урадисте) *„да је противницима жандармерија у помоћ дошла“*. О, ала сте ви радикали свугде једа.

му слике пуне ваздуха и светлости, пластичне у предњим деловима, да се полагано губе у лепо погођеној даљини. Љупка јесен подсећа ме на Швајцарца сликара Rüdisühli-a, јер и он има такве слике из швајцарских крајева са дрвећем, пуним црвеног лишћа, са пољанама, пуним жуте траве, са загасито плавим облацима.

Добро је израђен марцијалан лик Црногорца, само је одело сувише јасно.

Слика Осиротели има доста детаља у тавној позадини, али ми нешто фали, као да није светлост добро подељена, јер је некако свуд једнака, а требало би да је с преда видније.

Почек је изложио шеснаест радова, већином мањег формата, али нема ни једне звездице, ни једне цедуљице: „продано“, а баш је заслужио и вредно је имати његов рад као украс српског дома.

Скупоцено зрно бисера у низу ових лепих српских радова у овој сомборској изложби јесте свакојако акварел Јосифа Лалића: Играчи домина. Четири човека разних година у живописну народном босанско-херцеговачком оделу седе око стола те играју домина; млађа женска донела им црну каву у филџанима на послужавнику. Лица су особито лепо изведена, са пуно израза, одело је израђено с највећом пажњом. Ма да је велико шаренило у оделу, ипак су све боје тако удешене, да чине врло угодан утисак. Почеков Црногорац има одело сувише светлих боја, те боје „дрече“, овде пак, код ових доминаша, нигде се не истиче ни једна боја на штету других, све су у складној хармонији. Ова је слика јасан доказ великих сликарских способности, казује нам, да Лалић уме и може да изведе оно, што хоће.

Лалићев Гуслар, масном бојом рађен, изгледа као акварел, више је скица или студија, и то канда недовршена; у гуслара је превећ црвено лице, ваљда од сунца опаљено.

Југовина на Локруму и Дубровник — могу рећи — најлепши су пејсажи у овој изложби. У Југовини је узбуркано море, голе мрачне стене, натмурени сиви облаци, ветром гоњени, витлају се по небу, вода бије о гребен и пенуши се, осећаш дах силне ветрине, ваздух сав узбуњен, видиш ону воду, како се креће и ваља, мислиш: сад ће ти она пена прснути у лице.

Као што је велику вештину показао Лалић, приказујући нам у Југовини на Локруму узбуњену природу, исто је тако показао велику вештину и у слици Дубровник. Диван рајски крај; напред разно дрвеће и зелени кипариси, десно у полукругу планина, окићена зеленилом, у ваздушној даљини у дну слике као на полуострву град Дубровник, а око њега и испод планине пружило се оно дивно, божанско море, у којем се огледа небо са ваздушастим облацима.... све пуно ваздуха, све пуно лепе светлости.

Врло му је лепа и интересантна слика Двориште Мале Браће у Дубровнику са особитом перспективом, изванредном светлошћу и лепим сеновима.

Не знам, ко је тај Лалић, да ли је млад човек или зрелији мајстор — по начину рада, пастозног, набацаног, биће да је млађи сликар — али то знам, да је велик мајстор, да има добро око, сигурну руку, да уме да изведе оно, што је замислио, у једном даху, да се све лепо слаже, да цела слика чини тако мио и пријатан утисак, да је се не можемо доста да нагледамо, и благо ономе, коме је Бог дао, да може оваким лепим српским радовима окитити свој дом!

Врло је добар мајстор и Васа Ешкићевић. Он је у своме раду Далеки снови показао, да уме владати бојама као мало који. Ноћ је, са оне стране висока планинска обала, на обронцима куће; где где светлост кроз ноћ светлуца, као оно кресница; напред на лађи (или на кеју) женска прилика, у плаву оделу, главу наслонила на руку, а руку на ограду, седи замишљено на клупи, поглед јој блуди у даљину. Цела је слика у једном тону изведена, у неком особитом плавичасто-зеленкастом тону, права ноћ, али је кроз ноћну таму ипак све провидно и све се лепо распознаје, и женска прилика, и клупа, и вода, и даљина и куће с оне стране воде. Ваздух је топао, летни, осећаш неку милину, да би и сам сео на ону клупу, да уживаш у тој лепој летној ноћи, али те буни она женска; изгледа, да је притискује неки јад, те би ју запитао и замолио, да ти каже, што је тако забринута, замишљена, а ноћ је тако тиха, тако мила....

(Свршиће се.)

наки. У Новом Саду о избору 1/3 скупштинара зовете пол. асистенцију, па после на ваше противнике сваљујете. Велиш, »*да иоп Миша Путник није хтео ни гласати*«. Вараш се, јер је он други на реду гласао. Его веровнице, ето записника, а послужићемо вас и са сведоцима. Велиш, „*да су неки свештеници кукали и очевидно показали, како се стиде своје странке*“. О, ала си ти свезнајући! Како до врага не знаш, шта су твоји радикали о теби мислили и говорили? Је ли да ти то не ћеш?!

Избор заступника је овако текао, па нека читаоци суде.

Пошто је поп-Миша Путник као најстарији изборник за добног председника замољен, позове он изборнике, да се конституишу. Наши изборници једногласно извичу за председника Андрију Петрова, одлична ратара из Сирига. Радикали, збуњени једнодушношћу и достојанственим држањем наших изборника, заташе. Тек после, кад је добни председник Андрију Петрова за председника прогласио и овоме печат и именик бирача уручен, пробуде се мамурни радикали те се њихов »*предводитељ*« Стева Нађвински дошуња до столице и таман да наш председник у столицу седне, истргне му је из руку, па онако циганске се ували у њу. О, сирома! Он, који је целу ноћ доказивао: „Браћо! Пазите, кога ћете за председника бирати, јер он мора вешт бити, све знати, свему се досетити!“ (Само што не рече: ја сам тај.) Па да не буде презеш?! Е, али уме он бар у »Застави« да погрешку репарира па тврди »*да му је ad hoc председник столицу уступио.*« Е, гле ти њега! Ad hoc председник није ни седео, него је стојао за све време; а стојао је подаље од њега. Он је столицу из руку Андрије Петрова истргао, па опет изврће „*да му ју је ad hoc председник уступио.* Угопљеник се и за сламку хвата.

Наши су, њих 46, гласали на Јоцу Вујића а њих 47 на М. Пандуровића. Поп Миливој из Санади није ни на једног световног кандидата гласао. *Избор је наших кандидата под законитим председником обављен те их је он за правилно изабране прогласио.* Противници нису дошли, да гласају сигурно за то, јер се бојали, да не остану у мањини. Знају и они, да је избор ђаво. Ми не знамо, шта је надсолгабиров Заставину дописнику говорио, знамо то, јер смо чули не само од њега, него и од остале иноверне интелигенције, **да је наш избор правилан, јер је под председником, кога је добни председник за такова прогласио, обављен**, а Нађвински је „намет председник“. Тако и јесте. Стеви Нађвинском није нико крив, што је пропустио, да иште гласање за избор председника, а имао је довољно времена. Њему је сад криво, што му печата и именика поп Агрима није хтео предати, а како да их преда, када је, одмах по обављеном избору председника, Андрији Петрову све то предато? А и на што печат, кад печата није ни требало? Али кад смо код печата, да вам приповедим једну комичну сцену. Стева Нађвински гледи и гледи, како кутија мирно лежи на столу пред председником Андријом Петровим, гледи па нешто крупно мисли; од једном скочи па зграби кутију па ња с њоме ка потпредседнику црквене опћине! Овај отвори кутију а кад тамо: цвоњак. Андрија Петров, надајући се такову маневрисању, штамбиљ из кутије извади и у леви џеп тури. С десне стране стајаху радикали. Да сте гледали тај призор, ви бисте се сити насмејали. Грохотом се смејали наседању Нађвинскога и сами радикали. Па опет смо ми они, који „крадемо и отимамо“. Ај Јашо, Јашо тешко теби, кад си спао на такве „предводитеље!“ А каква ти је тек војска у овом крају? Зар не знаш, да Стева Нађвински само због тога диже дрвље и камење на своје противнике, што му је син Бранко због оног пуцања на свога колегу од суда осуђен а од проклетих му „алмажана“ суспендиран. „Сент-Миклушанин“ у срди тој немоћи својој на крају свога дописа добацује нам још и ово; „Срам вас било!“ Ми не ћемо ни његовима ни њему то рећи, јер нас не би разумели. »Српска Мисао« има за радикале овај рецепт: „Штапови се квасе, клупа је ту. Прескакати не смете; лезите редом, да вам и последњу квиту потпишемо, па да видимо, јесте л' јунаци и ту, као и на пљачкању народних фондова!“

Један изборник.

Политички преглед.

— Решење критског питања. Званични лист турске владе у Цариграду доноси овај саопштај о начину решења критског питања: „Господа Пишон и Грај израдише пројект за решење критскога питања. Овај пројект саопштен је у суботу Русији и Италији. Према овоме пројекту ће заштитне власти присилити привремену критску владу и народну скупштину, да у комору пропусти муслиманске заступнике и да успоставе status quo од године 1908. Према овој основи ће Крит остати вазална држава Турске са сталном автономијом. На челу владе ће стајати наткомесар, којим ће бити именован Јаимис. Привола Русије и Италије ће уследити наскоро.“ Службени лист износи овај саопштај без икакве опаске, но тим више се други листови у својим уводним чланцима осврћу на овај саопштај. »Икдам« најпре доноси опис предрадња за решење критскога питања, а за тим се изјављује споразумним са овим начином решења, тек једино упозорује отоманску владу, нека протестује против тога, да Јаимис буде именован наткомисаром. „Танин“ се противи овакову решењу критскога питања, па констатује, да се је отоманска влада упустила у трговање, које није у корист државе. Протестује против тога поступка владе и вели, да Турска мора на сваки начин задржати Крит, па макар се за то извргла жртви ратовања. — Јавност се држи доста резервисано према овој основи, но изгледа, да није баш сувише одушевљена оваковим решењем критскога питања. — Из службених кругова се дознаје, да је Италија дала своју приволу основи, коју су за решење критскога питања саставили Пишон и Грај. Италија је једино уложила свој протест против тога, да би наткомисаром постао муслиман турске народности. Русија још није одговорила, пристаје ли или не на овакову основу за решење критскога питања.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 19. маја 1910.

— Српски учитељсии конвикт у Новом Саду примио је у мају о. г. од Душана Катића, учитеља у Нештину, 7 К чланарине; од Стевана Личинића, равнатеља-учитеља у Белегишу, 10 К чланарине; од Светозара Савковића, професора у миру из Ердевика, 20 К чланарине; од Аркадија Варађанина, умировљеног управитеља српске више девојачке школе у Новом Саду, 3 К свечарског прилога; од Глише Лазића. професора из Карловаца, 10 К прилога; од дра Милоша Бокшана, адвоката из Новог Сада, 10 К прилога; од Лазе Терзина, учитеља у Сентандрији, 2 К свечарског прилога; од Јована Томића, управитеља-учитеља у Чуругу, у име уписнине у чланство 2 К; од Душана Гавриловића, трговца у Чуругу, 2 К уписнине у чланство.

— Углед српског научника. Друштво оријенталних железница позвало је дра Јована Цвијића, одличног научника и професора у српском свенаучишту у Београду, да проучи геолошки склоп терена, на којем ће се градити гвоздени пут, који ће везати Грчку са Турском. Др. Цвијић се примио тога посла. Из овог се види, да и странци цене Цвијића као ауторитет првога реда у геологији Балканског Полуострва. Српски народ са оваким научницима, као што је др. Цвијић, ето предњачи испред других балканских народа.

— Удавило се четворо. Пишу из Винковаца: У прошлу среду после подне око три сахата возио се крчмар Бранко Ђукић, млад човек од својих двадесет и пет година, са својом младом женицом Јулком, којој је било тек седамнаест година, са њеном сестром Катицом Исобрадовом, девојком од шеснаест година, и другарицом јој Мандом Ленићевом девојком од осамнаест година, у малену чуну по Босуту шетње ради. Били су неопрезни па су дотле несташковали по мајушном чуну, док се није изврнуо те се све четворо удавило. Мати Манде Ленићеве стојала је на обали па гледала, како јој кћи тоне. Ђукић је додуше пливао, али се три женске тако ухватиле за њега, да се није могао мећи те га је заједно с њима нестало у валима. Доцније су све четири лешине пренесене у Ђукићеву крчму па су дозвани лекари гледали, да их оживе, али су само смрт могли констатовати.

Новости са стране.

— Споменик Каролини Свјетлој. У Прагу је пре неколико дана откривен споменик славној чешкој приповедачици Каролини Свјетлој (Karolina Svetlá, 1830. до 1899.). У помен Свјетлој говорила је свечану беседу књижевница Флашханзова. У вече је у Народном Дому на Винохрадима приказана шаљива игра с натписом »Опаметила се« (»Prišla do razumu«), коју је по хуморесци Каролине Свјетле написала Елишка Краснохорска. Од Каролине Свјетле има у нас новела »На криву путу« у преводу Ђорђа Поповића Даничара.

— Парница грофице Тарновске. Парница грофице Тарновске стала је италијанску државу за пристојбе стручњацима, тумачима и поротницима 20.500 лира, но том је приликом за телеграме и телефоне примљено више, него иначе, 67.000 лира.

— Срушио се стан. Пред једном кућом у Напуљу оправљала се калдрма на улици. Наједаред се сруши домарев стан па затрпа три жене и два детета.

НОВИЈЕ.

Шатораљаујхељ, 18. маја. Варнава Буза, присталица Јуштове странке, у више је општина дочекан каменицама те је морао побећи.

Цариград, 18. маја. Четрдесет батаљона у четири колоне почело је маршировати према Скопљу.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »Браника«.

Наш краљ у Босни.

Сарајево, 19. маја. Његово Величанство је јуче примило двадесет депутација. Према градском подначеонику Мандићу изјавио је краљ, да се ослања на Хрвате те је уверен, да ће босански сабор бити способан за рад. Заступници српске православне организације предали су кабинетској канцеларији меморандум о обавезном откупу кметова. За време краљева боравка у Босни по свој ће прилици политички кривци добити амнестију.

Избори у Угарској.

Будимпешта, 19. маја. У клубу странке рада констатује се са задовољством, да су силни опозицијонални кандидати у последњем часу одступили. Министар просвете гроф Јован Зичи изјавио је у Стојном Београду, да је он добар католик, али при свем том поштује религиозно уверење других вера те ће вазда штитити интересе свију конфесија. Листови већином дају израза уверењу, да ће влада грофа Куена-Хедерварија у најбољем случају тешком муком достићи већину од неколико гласова. У колико је то мишљење основано, видеће се већ по резултату данашњих избора, јер се данас попуњује 337 мандата. У 42 изборна среза биће избори по свој прилици једногласни, а од ових ће десет бити у корист опозиције.

Како постају ваљани људи сретни

(макар и сиромашни били).

1. Управа »Привредника« не стара се за своје питомце само дотле, док су шегрти, већ она, као што је познато, води и даље бригу о њима. Зато постоји код »Привредника« и нарочита каса (задруга) за кредит, од куд ваљани млади Срби трговци и занатлије чланови почетне кредите добивају, кад у своје време своје самосталне радње отпочимају. Осим тога управља Привредник и разним другим фундацијама, које имају исту сврху.

2. А који су и после и као самостални господари напредни, угледни и достојни, за те се заузима „Привредник“, да их и ожени. А чланице наших Задруга Српкиња, које су се заузеле, да буду и у томе »Привреднику« на руци, препоручују те ваљане Србе, иду им у свему на руку, да се према себи ваљаним Српкињама и ожене. За ваљане чланове збринуто је једном речи — све, од првог дана шегртовања, па док ваљан човек свој смер, своју срећу постигне.

Тако су многи старији ваљани питомци данас већ напредни, самостални господари, озбиљне старешине своје породице и угледни грађани, себи, својој породици, своме месту, народу, држави, на дику и корист, а »Привреднику«, његовим добротворима, помагачима и сарадницима на радост и задовољство.

Шаљите дакле све ваљане здраве способне ђаке од 12—15 година, који нису богати или где се уопште теже или тесно живи, из малена у свет, најбоље одмах, чим школу сврше. Упућујте их на поштење, послушност и рад, па ће за неколико година оживети ваше место и читав ваш крај, јер ће ти младићи бити од велике користи и имати велику заслугу, па ће и своју породицу боље помагати, јер ће више зарађивати, него што данас зарађује један прост и задњи надничар. А кад у месту буде више мрса и соли, онда ће свима и свакоме и обилатије и боље дотецати. У таквом ће месту брзо срећа проповати.

*

Привредник заузима се — као што је познато — исто тако и за ваљане здраве Српкињице макар и сиромашне или без родитеља биле, и склања и намешта их у српске породице, а уз помоћ и под окриљем српских женских добротворних задруга.

Ко жели ма какву упуту или обавештај, нека се обрати на своје заузимљиве Србе учитеље или свештенике или на управу Привредника.

Књижевне вести.

Народна просвета, њена потреба, смер, рад и организација.

То је натпис брошири, коју је издала секција бечког Српског Академског Друштва „Зоре“ за народно образовање и секције за народно просвећивање српског богословског књижевног друштва „Слоге“ у Карловцима. Народно просвећивање је постало актуално питање, те с тога моле оба друштва сваког пријатеља народног просвећивања, да пораде живо око растуривања ове брошире, која жели да буде један прилог па да се расветли питање о народном просвећивању, да се разбуди интерес и подстакне на рад. Поруџбине прима секција „Зоре“ у Бечу (Wien I.' Universität) и Ђорђе Сувачаревић, богослов III. године Karlovci — Syrmien. Цена је књизи од 100 страна у крстоплету франко 80 филира.

Трговина.

НОВОСАДСКА ШИЈАЦА.

19. маја 1910.

Пшеница I. каквоће	—	К 11—·20 —.—
Пшеница II. каквоће	—	„ 10·60——·—
Зоб — — — — —		„ 7·20 ——·—
Јечам — — — —		„ 6·20——·—
Кукуруз — — — — —		„ 5·40—·——
Лањик — — — — — —		„ 7·—
Мувар — — — — — —		„ 8·50
Пасуљ — — — — — —		„ 9·—

све од 50 кила.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили	— — —	К 60—64
Свињи тешки по кили	— —	К 1·26
средњи „ „	— —	« 1·20
» лаки „ „	— —	» 1·16
» мршави пар 160—200	—	«
Теоци по кили — — — —		« 80—96
Јагњци по кили — — —		« 60—64
» по пару — 20—24		«
Кљукане гуске по кили —	—	« 1· 30
Јаја 8 комада — — -- —		« —40

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
За уредништво одговара: Тоша Грујић

ОГЛАСИ.

ПОВОЉАН СЛУЧАЈ

ставио ме је у угодни положај, да само ванредно повољно могао набавити фабричко стовариште **белих и шарених мушких кошуља** као и **туристанских кошуља** у најлепшим, најмодернијим десенима. С тога позивам поштовану публику, да употреби ту добру прилику, у којој своју потребу у тим артикловима може набавити за **30% јефтиније**. И сву осталу мушку и женску помодну робу продајем по **знатно спуштеним ценама.**

С. КОВАЧ »код РОДЕ«
НОВИ САД, улица Лауша Кошута бр. 25.
332 83-100 ТЕЛЕФОН БРОЈ 255.

Признати сомборски овчји сир
од ДУШАНА ДАЉЧЕВА.

Као сваке, тако и ове године, велика извозна трговина Душана Даљчева у Сомбору од 15. марта до концем септембра п. н. к. извози и разашиље поштом или железницом у дрвеним качицама од 7 — 40 кл. величине признати сомборски овчји сир.

Сомборски овчји сир од Душана Даљчева својом ванредном каквоћом надмаша све светске сиреве, а јесте наш домаћи производ, с тога препоручује се свима препродавцима, као шпецерајско-деликатесним трговинама, у хотелима, гостијонама и т. д. да се заведе.

Цене су врло умерене и шаље сваком фирма бадава и франко.

Све рукописе, поруџбине и т. д. ваља шиљати на адресу:

Душан Даљчев
224 (9—10) Zombor (Bácska).

ПОСЕТИОЦИМА
„Бање Ковиљаче“ (СРБИЈА).

стављамо до знања, да

Вила „Дрина“,

која постоји на најлепшем месту у Бањи Ковиљачи у близини новог купатила, има 38 видних и здравих соба са и без намештаја, са лепо уређеном баштом за уживање, као и својим одлично уређеним *Пансионом.*

Молимо поштоване посетиоце, да се за потребна обавештења изволе обратити сопственицима исте.

Лозница — Бања Ковиљача Србија маја 1910. год.
246 4 6 С поштовањем
А. Урошевић и Синови.

ПАНЧЕВАЧКА КРЕДИТНА БАНКА
деоничарско друштво
тражи за своје филијале
ВИШЕ МЛАЂИХ ЧИНОВНИКА.

Иште се познавање српског, мађарског и немачког језика. Они, који су одговорили војничкој дужности и знају румунски, имаће првенство.

Молбенице у сва три горе наведена језика, са преписом свију сведоџаба, уз навод плате, на коју рефлектују, имају се заводу у Панчеву припослати. 213 4 5

Тражим
за мој новосазидани
ХОТЕЛ
гостионичара.
Стара Пазова
247 4 5 **Н. ПЕТРОВИЋ.**

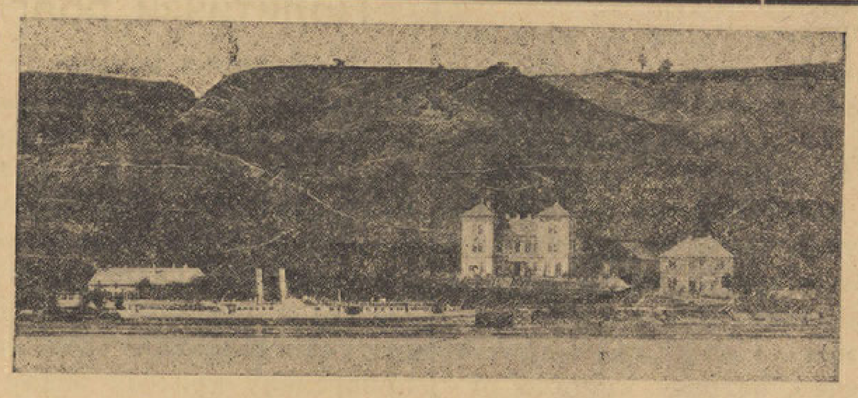

СЛАНО КУПАТИЛО
У СТ. СЛАНКАМЕНУ
отворено од I. маја до I. октобра.

Има **60 елегантно намештених соба** са ценом од 1 К до 4 К; лепу пространу **новосаграђену рестаурацију** са добрим јелом и пићем; **стална музика,** која трипут дневно свира. Ближа извешћа и проспекте даје
65 (26-50)
Штедионица у Ст. Пазови.

КОРИСТИТЕ СЕ ПОВОЉНОМ ПРИЛИКОМ И ЈЕФТИНОМ СЕЗОНСКОМ ПРОДАЈОМ,
КОЈА ПОЧИЊЕ I-ог ЈУНА ■ УЗ ПОПУСТ 15, 20 и 25%
на овим артикловима:

Костими, шосови, блузе, уз попуст од 25%
Ручни радови . . „ „ „ 25%
Шешири за мушке . „ „ „ 20%
Сунцобрани . . „ „ „ 20%

Сви остали артиклови (сем мушког веша) попуст од 15%
продаваће се дневно, све до --- 1-ог августа. ---

Попуст ће се свакој муштерији не на роби него у новцу од рачуна на каси одрачунати.

С особитим поштовањем
помодна трговина мушке и женске робе
Љубомир Поповић
у **НОВОМ САДУ,** Кошутова (глав.) ул. бр. 13.
518 32—100

ШТАМПАРИЈА
ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА „БРАНИКА“
:: У НОВОМ САДУ ::

Основ. 1904. г. Основ. 1904. г.

знатно је проширена са новим брзотисцима, великим избором слова, модерних орнамената и шара — препоручује се п. н. публици у месту и околини за израду ::

сваковрсних штампарских послова

који се израђују у духу савремене модерне технике по најумеренијој цени.

ДЕЛИКАТЕСА И ШПЕЦЕРАЈА ТРГОВИНА
на велико и мало
МИКИН и СТОЈКОВИЋ
Телефон број 133. **У НОВОМ САДУ** Преко пута владичина двора.
Филијала: Стара Пазова 245 3-10
препоручује поштованој публици како у месту тако и на страни своје богато стовариште и
највећи избор у свакој врсти
гуме за каламљење винограда, **рафије** (лике), **плавог камена.**
Цене умерене, послуга брза и тачна.
Поруџбине са стране обављамо најбрже и најсавесније.

ПАРФИМЕРИЈА
ИВАНА Ј. СТОЈКОВИЋА, НОВИ САД
Кошут Лајошева ул. бр. 25 у дворишту у фотогр. атељеру.

Главно заступство „KODAK“, фотографских апарата за г. г. амажере и хигијенских завоја. 106 62—

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«.
Штампарија деоничарског друштва »Браника«-а.